

ศึกษาพุทธทำนายในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท^๑

พระเสมา สุเมธ (ป้อมสนาม)

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

ศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครราชสีมา

บทคัดย่อ

งานวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาพุทธทำนายในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท โดยการวิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการศึกษาเกี่ยวกับพุทธทำนายที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท โดยได้อธิบายความเป็นมา ลักษณะสำคัญ ประเภท และตีความของพุทธทำนาย ส่วนที่สอง เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาในสังคมปัจจุบันที่สอดคล้องกับพุทธทำนาย และส่วนที่สามเป็นการศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมที่นำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาในสังคมปัจจุบัน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ส่วนแรกพุทธทำนายนี้มีความเป็นมาในพระไตรปิฎกเป็นพุทธพจน์และปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาเนื้อหาได้อธิบายความเป็นมาของพุทธทำนายเกี่ยวกับความฝัน ๑๖ ประการของพระเจ้าปัสเสนทิโกศล ซึ่งลักษณะสำคัญของพุทธทำนายมีลักษณะการเปรียบเทียบ การตีความ การนำเสนอแบบเนื้อจริง มีการอุปมาอุปมัยข้ามยุคสมัยบอกถึงปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และปัญหาผู้วิจัยวิเคราะห์ถึงปัญหาต่าง ๆ ได้ ๔ ประเภท คือ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ, เกี่ยวกับจริยธรรมของบุคคลด้านพฤติกรรมทางเพศและความกตัญญู, เกี่ยวกับสังคมการเมืองและเศรษฐกิจ, และเกี่ยวกับพุทธบริษัท

ส่วนที่สอง เป็นการศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันที่สอดคล้องกับพุทธทำนาย โดยปัญหาที่มีผลกระทบต่อผู้คนในสังคมและสอดคล้องกับพุทธทำนายสามารถจัดกลุ่มของปัญหาได้ ๔ กลุ่ม คือ ๑. ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ, ๒. ปัญหาด้านจริยธรรม, ๓. ปัญหาความเสื่อมคุณธรรมของผู้ปกครองและเศรษฐกิจ และ ๔. ปัญหาด้านศาสนา

ส่วนที่สาม หลักธรรมที่นำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมปัจจุบันที่สอดคล้องกับพุทธทำนาย คือ การนำเอาหลักธรรมที่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาได้จริงมาประยุกต์ใช้ โดยจกเห็นได้ว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนานั้นเมื่อได้ศึกษาโดยเข้าใจถึงปัญหาก็จะสามารถนำไปแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ปัญหาการขาดจริยธรรม ปัญหาการเมือง ปัญหาเศรษฐกิจ ได้เป็นอย่างดี

Abstract

This thesis aimed to study the Buddha's Prophecies as appeared in Theravada Buddhism. The study divided the content into three parts: the first is a study of Buddha's

^๑ บทความวิชาการพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๕๕.

Prophecies that appear in Theravada Buddhism, explaining the key aspects and interpretations of the Buddha's Prophecies; the second part is a study on the problem in today's society consistent with the Buddha's Prophecies; and the third part is a study of the principles applied to the problems in today's society.

The first part of research concluded that the Buddha's Prophecies appeared in the Buddhist Holy Scripture, Tripitaka, as words of the Buddha, and appeared in the Buddhist Commentaries describing the content of the Buddha's Prophecies about the sixteen dreams of King Passenadikosala. The essential characteristics of the Buddha's Prophecies included comparisons, interpretations, and surreal or abstract representation, with metaphors of the problems in the future era. The researcher classified the problems into four types: natural environment, personal ethics on sexual behavior and piety, social, political and economic problems, and Buddhists.

The second part is a study of the problem in today's society, consistent with the Buddha's Prophecies. The issues that affect people in society and consistent with the Buddha's Prophecies can also be grouped into four types: 1) natural environment, 2) ethical problem, 3) moral and economic degeneration, and 4) religious problem.

The third part focuses on applications of the Dhamma principles to solve the problems in society, consistent with the Buddha's Prophecies, adopted in accordance with the problems that actually arise. So, we can see that the principles of Dhamma in Buddhism, when clearly studied and understood was to understand, can be taken to resolve the natural environment problem, lack of ethical issues, political and economic problems.

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้เกิดเหตุการณ์เกี่ยวกับปัญหาความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ ขึ้นอย่างมากมายหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาเรื่องภัยพิบัติจากธรรมชาติที่มาในรูปแบบต่าง ๆ และสร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นชนเชื้อชาติใดทวีปใดในโลกนี้ก็ตามล้วนได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติต่าง ๆ จากธรรมชาติทั้งสิ้น แต่ไม่เพียงเหตุการณ์ธรรมชาติเท่านั้นที่เป็นปัญหาในสังคมปัจจุบันแต่ยังมีปัญหาอื่น ๆ อีกเช่น ปัญหาทางสังคม เช่น เยาวชน บุตรหลาน ไม่มีความเคารพยำเกรงในบิดามารดาของตนเอง ทอดทิ้งแม่ดูแลเลี้ยงพ่อแม่ ผู้ใหญ่ ปัญหาความแตกร้างในครอบครัว ครอบครัวนั้นว่าเป็นสถาบันมูลฐานของสังคม สมาชิกของสังคมทุกคนก็ถือกำเนิดเกิดก่อจากแต่ละครอบครัวนั่นเอง และเป็นสภาพแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวคนมากที่สุด ถ้าสภาพครอบครัวที่ดี ไม่พิการหรือแตกร้างปัญหาทางสังคมอื่น ๆ เช่น การหย่าร้าง คนจรจัด หรือโสเภณี ศีลธรรมจริยธรรมเสื่อม เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่จะมีผลกระทบต่อสังคมโดยรวมก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นปัญหาความแตกร้างในครอบครัวจึงนับว่าเป็นปัญหาสังคมที่

สำคัญมากที่จะต้องได้รับการแก้ไขจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่ายโดยรวดเร็ว และถูกต้องเพื่อผลประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันของครอบครัวและสังคมโดยรวม

ปัญหาทางการเมืองการปกครอง นักการเมืองมักมองเป็นเกมส์ทางการเมือง เล่นพรรคเล่นพวกมีใครยาวสาวได้สาวเอา แต่การทำงานมักเป็นไปแบบเช้าชามเย็นชาม นักการเมืองส่วนมากมักทุจริตและกอบโกยผลประโยชน์ ความไม่สามัคคีของนักการเมืองก็มีผลกระทบต่อสังคมเช่นเดียวกัน แม้จะหน่วยงานคอยตรวจสอบก็ตามที่ก็เป็นไปอย่างไม่เต็มที่นักด้วยเกรงกลัวอำนาจและอิทธิพล ปัญหาอีกอย่างของการเมืองคือด้านการดำเนินนโยบายผิดพลาดอันเกิดผลเสียกับสังคมและประเทศชาติ ผู้บริหารประเทศยังไม่ได้มีการบริหารอย่างเต็มที่และขาดความรับผิดชอบ มีการเล่นการเมืองมากเกินไปจนความจำเป็นซึ่งมีผลทำให้การดำเนินนโยบายต่างๆ ไม่ได้นำมาพัฒนาประเทศอย่างสมบูรณ์ บางครั้งนโยบายหลายๆ นโยบายก็ดูน่าจะดี แต่กลับไม่ได้ผลเต็มที่ซึ่งก็มีสาเหตุมาจากการไม่สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติกันอย่างมีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพ บ่อยครั้งเป็นการดำเนินนโยบายเพื่อสร้างภาพให้แก่ส่วนตน แต่ให้ความสำคัญของประสิทธิผลน้อยมากหรือแทบจะไม่ได้ให้ความสำคัญเลย

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ คนเราเมื่อเกิดมาแล้วจะสามารถดำเนินชีวิตประจำวันไปได้อย่างมีความสุข ความเจริญตลอดทั้งประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ของชีวิตจำเป็นต้องอาศัยเครื่องอุปโภคบริโภคนานาชนิดอย่างน้อยก็ต้องอาศัยปัจจัยสี่ คือ อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคและก็ต้องมีอย่างเพียงพอที่เรียกว่า อยู่ดีกินดีถ้าแต่ละคนมีการอยู่ดีกินดีก็ย่อมจะทำให้สังคมมีความมั่นคง แต่ถ้าแต่ละคนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมส่วนใหญ่มีความเดือดร้อนในเรื่องการกินที่อยู่ดี ก็ย่อมจะเป็นสาเหตุของความอ่อนแอมาสู่สังคม สังคมย่อมมีแต่ความเดือดร้อนเป็นหนี้เป็นสินกันมากมีการทำผิดกฎหมายบ้านเมือง มีโจรผู้ร้ายมากขึ้น ปรากฏการณ์ทางสังคมเช่นนี้ สาเหตุที่แท้จริงก็เนื่องมาจากปัญหาเศรษฐกิจ อันเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งในชีวิตประจำวันของมวลมนุษย์ซึ่งมนุษย์ต้องดิ้นรนในแต่ละวันก็ไม่ใช่อื่นไกลก็เพื่อปากเพื่อท้องที่เรียกว่า ทำมาหากินนั่นเอง

สภาพการณ์ที่ยกมาแสดงไว้ ณ ที่นี้เป็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันและสภาพการณ์เหล่านี้มนุษย์มีความพยายามอย่างมากในการปรับตัวเพื่อไม่ให้เกิดความเดือดร้อนกับตัวเองและทรัพย์สินโดยหาวิธีทางต่าง ๆ มาเพื่อแก้ไขปัญหาและแนวทางการแก้ไขบางอย่างอาจจะยังไม่ถูกต้องและไม่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแต่เป็นแค่เพียงแนวทางการแก้ไขที่ไม่จริงจึงเป็นเพียงแนวทางเพื่อตอบสนองความต้องการของตนในรูปแบบต่างๆ เกิดจากกิเลสตัณหาที่ห่อหุ้มดวงจิตของมนุษย์ทำให้สภาวะแห่งโลกดำรงอยู่ในสถานการณ์ที่ล่อแหลมอย่างมากต่อการล่มสลายของโครงสร้างต่างๆ ของโลกที่วิวัฒนาการมาเป็นเวลานาน จนอาจถึงขั้นกาลวิบัติของโลกซึ่งสาเหตุที่แท้จริงล้วนเกิดจากมนุษย์แต่เป็นที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนักที่เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็น เหตุการณ์ทางธรรมชาติ เหตุการณ์ทางสังคม เหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง และเหตุการณ์เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเหล่านี้สอดคล้องกับพุทธทำนายของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงพยากรณ์มีปรากฏกล่าวไว้ในพระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๗ เอกนิบาตชาดก ขุททกนิกาย ชื่อ “มหาสุบินชาดก” เล่าเรื่องความฝัน ๑๖ ประการของพระเจ้าปเสนทิโกศลแห่งกรุงสาวัตถีที่ทรงพระสุบินนิมิต ๑๖ เรื่อง และ พระพุทธองค์ทรงพยากรณ์ไว้ว่า เป็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาในอนาคตกาลและเหตุการณ์นั้น ๆ ก็ได้เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน

“เมื่อศาสนาของตลาคตลวงเลยไปถึงกึ่งพุทธกาลสัตว์โลกทั้งหลายที่เกิดในยุคนั้นจะพบแต่ความลำบากทุกชาติทุกศาสนาตามธรรมชาติอันหมุนเวียนของโลกที่หมุนไปใกล้ความแตกสลาย แผ่นดินแผ่นดินน้ำจะลุกเป็นไฟ มนุษย์และสัตว์จะได้รับภัยพิบัติสารพัดทั่วทุกทิศ”^๒ โดยมีการบันทึกลงในพระไตรปิฎกโดยเฉพาะในพระบาลีสถิตตันตปิฎกที่ขนิทาย ปาฎิกวรรคมีพระสูตรบทหนึ่ง คือ อัครัญสูตรได้กล่าวถึงกำเนิดมนุษย์ที่วิวัฒนาการมาพร้อมกำเนิดของจักรวาลกล่าวถึง โลกที่พินาศแตกดับไปแล้ววิวัฒนาการขึ้นมาใหม่และอีกพระสูตรหนึ่ง คือ อัมมิกสูตรอยู่ในพระบาลีสถิตตันตปิฎก, อังคุตตรนิกาย, จตุกนิบาตหุติย, ปัญญาสก, ปัตตกัมมวรรค กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เมื่อมนุษย์ไม่ตั้งอยู่ในธรรมเบียดเบียนผู้อื่น และเบียดเบียนธรรมชาติจะเป็นผลให้ระบบโลกจักรวาล การโคจรของพระอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงดาว ลมฝน ฤดูกาล ธรรมชาติแปรปรวนผิดปกติไปสิ้น จนเกิดผลกระทบต่อน้องกับทุกชีวิตในชุมชนนั้น^๓ และในพระสถิตตันตปิฎก เล่ม ๒๗ ขุททกนิกาย ชาดก^๔ วรรณวรรคกล่าวถึง มหาสุบินชาดกหรือพุทธทำนาย พระพุทธองค์ตรัสว่าความฝันนี้ไม่มีผลแก่ตัวพระเจ้าปเสนทิโกศลแต่จะมีผลแก่มนุษยชาติในอนาคตกาลมีทั้งหมด ๑๖ ข้อ เป็นการทำนายถึงความตกต่ำของศีลธรรมของมนุษย์ในลักษณะต่างๆ โดยเริ่มปรากฏชัดตั้งแต่กึ่งพุทธกาล (พ.ศ. ๒๕๐๐) เป็นต้นมา

ผู้วิจัยเห็นว่า พุทธทำนายได้ทำนายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ในปัจจุบันก็ได้เกิดขึ้นแล้วหลายเหตุการณ์ จึงสมควรได้รับความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องความเป็นมาเนื้อหาของพุทธทำนาย และหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธทำนายของพระพุทธองค์นี้ ผู้วิจัยเชื่อว่าจะสามารถค้นพบองค์ความรู้ในเชิงวิชาการอันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาพุทธทำนายที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท
๒. เพื่อศึกษาปัญหาในสังคมปัจจุบันที่สอดคล้องกับพุทธทำนาย
๓. เพื่อศึกษาหลักธรรมที่นำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาในสังคมปัจจุบัน

ที่สอดคล้องกับพุทธทำนาย

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

๑. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) โดยรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก

^๒ ธีรพัฒน์ วงศ์บุตร, พุทธทำนาย มหันตภัยพิบัติโลกมีรัฐลิม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นนทบุรี : เมื่กกูรู, ๒๕๕๒), คำนำ.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

^๔ ขุ.ชา. เอกก. (ไทย) ๒๗/๗๗/๒๖.

๒. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) โดยรวบรวมอรรถกถาฎีกา และตำราอื่นๆ ทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องโดยตรง

๓. ศึกษารวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล

๔. เรียบเรียง นำเสนอผลการวิจัย

๔. สรุปผลการวิจัย

พุทธทำนาย ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นได้มีการบันทึกเอาไว้ในพระไตรปิฎกตามพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่มีการกล่าวขานและรอผลการทำนายมาเนิ่นนานถึงถึงพุทธศตวรรษซึ่งข้อพิสูจน์บางอย่างก็ให้เห็นจริงแล้ว แต่บางอย่างยังคงต้องใช้เวลาพิสูจน์ต่อไปในอนาคตการทำนายของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นคงไม่ต้องใช้วิธีการใด ๆ ในทางโหราศาสตร์ทุกแขนง เพียงแต่พระพุทธองค์ทรงกำหนดจิตพิจารณาเท่านั้นก็ทรงมีพุทธทำนายออกมาได้ทันที ความเป็นมาของพุทธทำนายนั้นเป็นความฝันของพระเจ้าปเสนทิโกศลแห่งแคว้นโกศลได้ทรงพระนิมิตประหลาด ๑๖ ประการ และ พระพุทธองค์ทรงมีพระพุทธรูปทำนายว่า ผลของพระสุบินจะไม่เกิดแก่พระเจ้าปเสนทิโกศลแต่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันห่างไกล ในการเมื่อพระราชามหากษัตริย์ (รวมทั้งผู้ปกครองประเทศ) มิได้ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม พุทธทำนายนี้มีความเป็นมาในพระไตรปิฎกเป็นพุทธพจน์ปรากฏในคัมภีร์เอกนิบาตชาดก ขุททกนิกายพุทธทำนาย (มหาสุบินชาดก) ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเดิมที่มีเพียงคาถาที่จารึกเป็นภาษาบาลีที่ถือว่าเป็นพุทธพจน์ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสไว้แต่โดยย่อโดยมีจุดประสงค์จะแสดงหลักธรรมทางพุทธศาสนาโดยอาศัยนิทานประกอบเพื่อแสดงแก่ประชาชนในสมัยพุทธกาล ฉะนั้นจะทราบเนื้อความของพุทธทำนายนั้นต้องอาศัยคำอธิบายที่เรียกว่า อรรถกถาชาดกลักษณะสำคัญของพุทธทำนายที่ปรากฏในมหาสุบินชาดกที่ทำให้แตกต่างจากลักษณะของชาดกอื่น ๆ ถึงแม้จะมีลักษณะร่วมกับชาดกอื่น ๆ ในฐานะเป็นนิทานชาดกเช่นเดียวกันก็ตาม ลักษณะสำคัญดังกล่าวได้แก่เป็นนิทานเปรียบเทียบหรือนิทานอุทาหรณ์มีการการตีความให้มีหลากหลายรูปแบบมีรูปแบบการนำเสนอเรื่องแบบเหนือจริง และตีความสู่ออนาคตแบบอุปมาอุปไมยประเภทของพุทธทำนายสามารถจัดประเภทได้ ๔ ประเภท ๑) เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ๒) เกี่ยวกับจริยธรรมของบุคคลด้านพฤติกรรมทางเพศและความกตัญญูกตเวทิตะ ๓) เกี่ยวกับสังคมการเมืองและเศรษฐกิจ ๔) เกี่ยวกับพุทธบริษัท ทางการวิเคราะห์พุทธทำนายในมหาสุบินชาดกคัมภีร์ชาดกัฎฐกถา หรืออรรถกถาชาดก ได้อธิบายพุทธทำนายที่ปรากฏในมหาสุบินชาดกตั้งแต่เหตุเกิด ลักษณะความฝัน คำพยากรณ์ความฝันแต่ละข้อโดยชี้ให้เห็นสภาพสังคมในอนาคตไว้ โดยระบุชัดเจนว่า เป็นคำพยากรณ์ของพระพุทธเจ้า ส่วนคัมภีร์ฎีกาสารัตถทีปนี ซึ่งสันนิษฐานว่าแต่งขึ้นในประเทศศรีลังกา ในสมัยพระเจ้าปรักกมพาพุทธศาสดาเป็นผู้รจนา กล่าวถึงพระสุบินของพระเจ้าปเสนทิ ๑๖ ประการและผลที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากพระสุบินนั้นทุกข้อ โดยไม่ระบุว่าใครเป็นผู้ทำนายพระสุบินดังกล่าว

ปัญหาในสังคมปัจจุบันที่สอดคล้องกับพุทธทำนายคือ ๑. ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องสำคัญที่ได้รับ ความสนใจอย่างกว้างขวางจากประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องเพราะเป็นปัญหาที่ใกล้ตัวที่สุดมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนและทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงขั้นวิกฤตในทุกประเภทของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเป็นผลพวงมาจากการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยในช่วงเวลาที่

ผ่านมาทำให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ น้ำ ดิน และแร่ธาตุต่าง ๆ อย่างสิ้นเปลือง ฟุ่มเฟือย และไม่ประหยัดส่งผลให้เกิดปัญหาและความเสื่อมโทรมของดินเกิดการบุกรุกทำลายป่าเกิดการสูญเสียพันธุ์พืชและสัตว์ป่า นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไปเป็นการเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงจากสภาพชนบทเป็นชุมชนเมืองมากขึ้นเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำ อากาศ และเสียง กากของเสีย ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และสารเคมีทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนับเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นกับมนุษยชาติแต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมที่มนุษย์ได้กระทำขึ้นนับตั้งแต่การปฏิวัติอุตสาหกรรม การพัฒนาเทคโนโลยี และการเพิ่มขึ้นของประชากรมนุษย์อย่างรวดเร็ว ๒. ปัญหาทางด้านจริยธรรมปัญหาจริยธรรมในยุคสมัยปัจจุบันนี้ เป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัวและรุนแรงเอามากๆ เมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมา เพราะปัญหาได้เกิดกระบวนการวิวัฒนาการเช่นเดียวกับเทคโนโลยีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปก้าวกระโดดซึ่งยากที่จะไล่ตามทันได้ ๓. ปัญหาความเสื่อมทางคุณธรรมจริยธรรมของผู้ปกครอง และปัญหาทางเศรษฐกิจปัญหาเรื่องเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับปัญหาการเมืองการปกครอง กล่าวคือ ปัญหาเศรษฐกิจที่กล่าวถึงความอยู่รอดทางเศรษฐกิจของผู้ที่ถูกคุกคามจากผู้มีอำนาจต้องยกสมบัติทุกอย่างให้แก่ผู้มีอำนาจเป็นการยอมตนเป็นบริวารและหวาดกลัวต่อผู้มีอำนาจไม่กล้าแสดงตนในสังคม รวมทั้งการผูกขาดอำนาจทางการเมืองการปกครอง ส่งผลให้เกิดการผูกขาดในทางเศรษฐกิจด้วย ดังนั้นเมื่ออาศัยถึงความสัมพันธ์ในปรากฏการณ์ในพุทธทำนายข้างต้น ที่กล่าวถึงปัญหาดังกล่าวหากนำมาพิจารณาในบริบทของสังคมในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า สังคมไทยประสบปัญหาดังกล่าวมากคือการเมืองการปกครองมีปัญหาเรื่องผู้ปกครองที่มีอำนาจแต่ขาดคุณธรรมมีการทุจริตต่อหน้าที่และมีปัญหาคอร์รัปชันโดยหาประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ของตนเองโดยใช้อำนาจหน้าที่ของตนเองไปในทางที่มีขอบ และระบบเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ให้เฉพาะคนบางกลุ่มบางพวก ๔. ปัญหาทางด้านศาสนา ในช่วงระยะของการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยสู่ความเจริญสมัยใหม่ที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการพัฒนาของประเทศ หรือการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมก็ตาม พระสงฆ์ก็ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วย และเนื่องจากความไม่พร้อมของพระสงฆ์ทำให้ไม่สามารถยับยั้งกระแสค่านิยมที่มากับกระบวนการพัฒนาและการเจริญเติบโตของระบบทุนนิยมก็คือค่านิยมที่ว่าสังคมไทยมีนิสัยชอบบริโภคมากกว่าชอบผลิต ค่านิยมดังกล่าวส่งผลกระทบถึงค่านิยมในเรื่องบุญของคนไทยด้วย กล่าวคือ เน้นเรื่องการสร้างวัดมากกว่าอย่างอื่น เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ เป็นต้น ผลที่เกิดจากการสร้างก็มุ่งสวรรค์มากกว่าอย่างอื่นและสวรรค์ก็เป็นสวรรค์ชั้นต่ำที่มุ่งได้ความสุขทางเนื้อหนังได้ทรัพย์สินตอบแทนเฉพาะหน้า นอกจากนี้จะยังไม่สามารถยับยั้งแล้วพระสงฆ์บางส่วนยังถูกนิสสัยบริโภคครอบงำเหมือนกับคนทั่วไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากมีความเข้าใจและปฏิบัติพระธรรมวินัย คลาดเคลื่อน

หลักธรรมที่นำไปประยุกต์ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่สอดคล้องกับพุทธทำนายหลักธรรมที่นำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ ๑. หลักความกตัญญูกตเวทีหลักกตัญญูกตเวทีเป็นหลักของการให้โดยไม่หวังผลตอบแทนทั้งผู้ให้และผู้รับทั้งสองฝ่ายต่างเห็นคุณค่าของกันและกัน มีทัศนคติที่เห็นพ้องต้องกันในการทำความดี หลักการตอบแทนที่บุคคลไม่ว่าจะถือลัทธิศาสนาใดก็ตามต้องมีไว้เป็นสิ่งจำเป็นจิตใจในการระลึกถึงคุณความดีของสิ่งที่ให้และเคยให้ประโยชน์แก่เรา ทั้งด้านสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตทั้งหลาย ๒. หลักศีลจักษเห็น ว่า ศีล ๕ นั้นเป็นข้อห้าม คือห้ามไม่ให้มนุษย์กระทำความผิด เป็นหลักไม่ทำให้สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตได้รับ

ความเดือดร้อน มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ การที่สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจักถูกทำลายเสียหายหรือไม่ถูกทำลายมนุษย์เป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุด เหตุนี้เองมนุษย์จึงควรเริ่มต้นปลูกฝังจิตใจของตนเองให้รู้จักคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ หลักศีล ๕ ก็เป็นหลักธรรมที่ปลูกฝังให้มนุษย์มีจิตที่เคารพ กฎ กติกา มีระเบียบวินัย เมื่อมนุษย์เคารพกฎ กติกา มีระเบียบวินัย ก็จักสามารถนำความมีระเบียบวินัย มาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้เป็นอย่างดี เพราะมนุษย์เราก็เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมด้วย และมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อย่างใกล้ชิด ๓. หลักความสันโดษหลักสันโดษเป็นหลักแห่งความยินดี พอใจ ในการแสวงหาปัจจัย ๔ ตามมีตามได้ตามฐานะและกำลัง การแสวงหาปัจจัย ๔ เป็นกิจกรรมประจำวันของมนุษย์ที่จะต้องแสวงหาเพราะมนุษย์ต้องการ การบริโภค อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ทุกวัน ในการแสวงหาปัจจัยนั้นจักเห็นว่า ปัจจัยที่หามาได้มาจากธรรมชาติทั้งนั้น หลักสันโดษเราสามารถนำมาประยุกต์ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติได้อย่างเห็นได้ชัด โดยการให้ตระหนักและรู้จักแสวงหาปัจจัย ๔ ตามกำลังตามสมควร โดยไม่ทำลายให้ธรรมชาติทางสิ่งแวดล้อมเสื่อมเสีย หลักธรรมที่นำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาทางจริยธรรม ได้แก่ ๑. หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แสดงให้เห็นถึงการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในหมู่สังคมาหากมนุษย์มีการนำหลัก สังคหวัตถุ ๔ นำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาทางจริยธรรมก็จักทำให้สังคมา มีการช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมากขึ้น ปัญหาที่มนุษย์ขาดจริยธรรมก็ลดน้อยลง ๒. หลักฆราวาสธรรม ๔ หลักฆราวาสธรรม เป็นหลักของการครองเรือน เป็นหลักสำหรับการบริหารสมาชิกในครอบครัวให้เกิดความสุข “ครอบครัว” เป็นสถาบันสังคมแรกเริ่มที่มีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีบทบาทสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมนุษย์ทุกคนในสังคมหลักฆราวาสธรรม ๔ จึงเป็นธรรมอันนำความสุขมาสู่ผู้ครองเรือนการดำเนินชีวิตครอบครัวจะมีความสุขความมั่นคงสมาชิกมีความอบอุ่นได้สมาชิกทุกคนจะต้องปฏิบัติตามหลักธรรมอย่างถูกต้อง การครองเรือนเป็นภารกิจที่สำคัญเพราะเป็นการอยู่ร่วมกันมีความเคารพนับถือให้เกียรติกันเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกันความตั้งมั่นของคู่สมรสจะยอมสะท้อนให้เห็นถึงการจัดระเบียบชีวิตคู่ที่สมบูรณ์สร้างหลักในการดำเนินชีวิตแบบขอบธรรม คู่สมรสจะต้องยึดหลักฆราวาสธรรม (หลักธรรมสำหรับการครองเรือน) อันเป็นข้อปฏิบัติสำหรับสมาชิกทุกคนในครอบครัว หากมนุษย์นำไปประยุกต์ใช้ในการครองเรือนหรือบริหารครอบครัวก็จักทำให้ครอบครัวมีความสุขอย่างแท้จริง ๓. หลักทศ ๖ เป็นหลักที่ได้วางกรอบกฎเกณฑ์เกี่ยวกับหน้าที่ไว้อย่างเห็นได้ชัด หลักทศ ๖ ได้มีหลักในการปฏิบัติตามหน้าที่ตั้งแต่ผู้น้อยไปจนถึงหน้าที่ของผู้ใหญ่เป็นหลักครอบครัวในการปฏิบัติหน้าที่ทางจริยธรรมของคนในสังคม หลักธรรมที่นำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาการเมือง ได้แก่ ๑. หลักทศพิธาธรรม ๑๐ ประการไปประยุกต์ใช้โดยการ รู้จักการให้ มอบสิ่งของที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน ผู้ได้บังคับบัญชาตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงามมีกายวาจาปกติ นำเคารพ รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมของประชาชนมีความซื่อตรงต่อหน้าที่ด้วยความจริงใจ อ่อนโยนอภัยยศไม่เย่อหยิ่งพยายามแผดเผากิเลสตัณหาให้มาครอบงำไม่กลัวโรธงายมีเหตุผลไม่เบียดเบียนกดขี่จนทำให้เกิดความกลัว มีขันติความอดทนต่องานที่ยากลำบากและรู้จักวางตนให้เป็นหลักแน่นในธรรม หากผู้ปกครองหรือผู้นำปฏิบัติได้ดังที่กล่าวมานี้จักทำให้สามารถแก้ไขปัญหาสังคมการเมืองได้ สังคมนั้นก็ย่อมมีความสุขความเจริญประชาชนหรือผู้บังคับบัญชาก็จักมีความสามัคคีปรองดองและมีความรู้สึกรักผู้นำหรือผู้ปกครอง ปัญหาสังคมที่เกิดจากการเมืองอาจลดลงหรือหมดไปก็เป็นไปได้ ๒. หลักจักรวรรดิวัตร ๑๒ เป็นหลักสำหรับผู้นำ

หากผู้นำมีการนำหลักนี้มาประยุกต์ใช้ก็ย่อมทำให้ประชาชนหรือผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เย็นเป็นสุขหลัก จักรวรรดิวัตรนี้เป็นหลักในการบริหารสำหรับผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองจักต้องปกครองโดยธรรมดังเห็นได้จาก หลักธรรมข้อแรกของจักรวรรดิวัตร ผู้ปกครองหรือผู้นำจักต้องมีธรรมมาธิปไตยคือ มีธรรมเป็นใหญ่ ปัจจุบันผู้นำ หรือผู้ปกครองขาดความชอบธรรม มือคดความลำเอียงไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ปัญหาสังคมวุ่นวายย่อมตามมา ๓. หลักอภิธานิยธรรม ๗ ก็เป็นหลักสำคัญเช่นเดียวกัน ในการนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาการเมืองหลัก อภิธานิยธรรม ๗ นั้นเน้นให้คนในสังคมมีความสามัคคียอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกันโดยไม่เน้นให้คนใน สังคมแตกแยกกัน โดยการให้รู้จักความเคารพยำเกรงนับถือ ให้เกียรติผู้ใหญ่ของบ้านเมือง การให้เกียรติกันนั้น ย่อมทำให้คนในสังคมรักกัน หลักธรรมที่นำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ได้แก่ ๑. หลักทิวฐธัม มิกัตถประโยชน์ หลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์จักเห็นได้ว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจเราสามารถนำหลักการทั้ง ๔ ข้อมาประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดี สำหรับข้อแรกคือ อุตสาหสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความ หมั่นเพียร มนุษย์ควรความหมั่น ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การทำงานฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จัก อารักขสัมปทาถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ เราสามารถนำมาประยุกต์ใช้โดยการให้เรารู้จักรักษา รู้จักคุ้มครองเก็บ รักษาทรัพย์สินมิให้สูญหายคนดีไม่คบคบชั่ว เราสามารถนำมาประยุกต์ใช้โดยการให้เรารู้จัก คบหาคนดีเป็นมิตร รู้จักเสวนาคบหาคน ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ซุกจุกไปในทางเสื่อมเสีย เลือกเสวนาศึกษา เยี่ยงอย่างที่ดีผู้ผู้ทรงคุณผู้มีความสามารถสมชีวิตาอยู่อย่างพอเพียงเราสามารถนำมาประยุกต์ใช้โดยการให้เรารู้จัก การเลี้ยงชีวิตแต่พอตรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเป็นอยู่พอดีสมกับรายได้ไม่ให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือยให้รายได้ เหนือรายจ่ายมีประหยัดเก็บไว้ใช้ในยามจำเป็น การรู้จักใช้สอยทรัพย์ที่ตนหามาได้โดยสุจริตนั้นควรใช้ตาม สมควรแก่ฐานะของตน คือไม่ให้ฝืดเคืองนักและไม่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อจนเกินฐานะนัก กล่าวคือ ต้องรู้จักจัดระบบ การเงิน รายได้รายจ่ายของตนเองให้ลงตัว ๒. หลักอิทธิบาท ๔ จากหลักอิทธิบาท ๔ ดังกล่าวข้างต้นเราสามารถ นำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้คือ หลักแรกคือหลักฉันทะ ฉันทะคือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ๆ หลักฉันทะ ความพอใจนี้ในท่ามกลางสังคมเศรษฐกิจที่วุ่นวาย และปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ เราควรพอใจในสิ่งที่ เรามีอยู่และรักในสิ่งที่เรามีอาจกล่าวได้ว่า อยู่ตามสมควรแก่ฐานะ หลักที่สองคือ วิริยะความเพียรปัญหา เศรษฐกิจปัจจุบันสร้างความเดือดร้อนให้กับคนในสังคมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ที่ยากจนปัญหาเศรษฐกิจทำให้ คนเกิดการว่างงานหรือตกงาน ในภาวะที่ตกงานหรือว่างงานนี้เราควรนำหลักวิริยะคือความเพียรมาประยุกต์ใช้ คือ ไม่ว่าจะป็นงานอะไรเราควรทำ หากงานนั้นเป็นงานที่สุจริตโดยไม่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนหลักที่สาม คือจิตตะ คือการเอาใจใส่ในสิ่งนั้น ๆ เราสามารถนำหลักนี้มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจโดยการ เป็น ผู้ฝึกฝนที่จักแสวงหาความรู้ โดยการรู้จักคิดว่า ปัญหาเศรษฐกิจมีปัญหาที่เกิดมาจากอะไร และทำอย่างไรจึงจะ แก้ไขปัญหานี้ได้การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ หลักที่สี่วิมังสาหากเรามีการนำหลักวิมังสามาประยุกต์ใช้โดยผ่าน กระบวนการคิด วิเคราะห์ด้วยเหตุผล ถึงแม้ว่าเศรษฐกิจจะเป็นอย่างไรหากเรามีการนำหลักดังกล่าวข้างต้นมาใช้ก็ จักทำให้เรามีปัญญาจักคิดใคร่ครวญ อยู่ในสังคมไหนก็มีแต่ความสุขความเจริญ ๓. หลักกุลจิรัฎฐิติธรรม ๔ หลักกุลจิรัฎฐิติธรรม ๔ เราสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้ ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า หลักกุล จิรัฎฐิติธรรม ๔ เป็นหลักแห่งการสร้าง ความมั่นคงให้กับตระกูลหรือครอบครัวกล่าวคือสังคมโดยยากมีความมั่งคั่ง หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ ต้องเริ่มสร้างหรือปลูกฝังคุณธรรมขั้นพื้นฐาน ๔ อย่างคือ ปลูกฝังให้รู้จักคุณค่า

ของสิ่งของหรือวัตถุ ปลูกฝังให้รู้จักซ่อมแซมบำรุงรักษาของที่นำมาใช้ใหม่ได้ ปลูกฝังให้รู้จักประมาณในการใช้จ่าย ทรัพย์ ปลูกฝังโดยการให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม เว้นจากอบายมุข หลักการดังกล่าวหากมีการนำมาประยุกต์ใช้ในสถาบันครอบครัวซึ่งเรียกว่า เป็นหน่วยสถาบันที่เล็กที่สุดของสังคม ปัญหาความล้มเหลวทางเศรษฐกิจย่อมเกิดขึ้นได้โดยยาก การที่ครอบครัวหรือตระกูลใดมีการนำหลักคุณจริยธรรม ๔ มาใช้ปัญหาทางด้านการเงิน การงาน หรือปัญหาความยากจนย่อมหมดไป หลักคุณจริยธรรม ๔ เป็นหลักที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจได้อย่างแท้จริง เพราะเป็นหลักในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ทำให้สถาบันครอบครัวหรือตระกูล มีฐานะมั่นคง เมื่อสถาบันครอบครัวหรือตระกูลมีความฐานะมั่นคง ก็ย่อมส่งผลให้สังคมประเทศชาติตลอดถึงสังคมโลกมีความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ ปัญหาเศรษฐกิจก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะมีหลักการดังกล่าวประกันความมั่นคงไว้

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(หนังสือ) :

บทความวิชาการพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๕๖.

พีรพัฒน์ วงศ์บุตร, พุทธทำนาย มหันตภัยพิบัติโลกมิรู้ลืม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, นนทบุรี : เมื่อกูรู, ๒๕๕๒.